

Univerzita Karlova v Praze
Filozofická fakulta
Fonetický ústav
Mgr. et Mgr. Martina Černá

Posudek oponenta

na diplomovou práci Jany Fischerové

Fonetické rysy hlasitého čtení slov a pseudoslov a jejich percepční odezva

Diplomantka se ve své práci zabývá problematikou vnímání osobnostních rysů mluvčího na základě zvukových charakteristik jeho řeči. Konkrétně se zaměřuje na vybrané povahové vlastnosti v dimenzích *pečlivost a společenská přijatelnost* na straně jedné a určité, převážně ortoepické, znaky mluvy na straně druhé a klade si za cíl prostřednictvím percepčního experimentu ověřit jejich možnou korelaci. Tematicky tedy práce navazuje na studie věnující se otázkám, zda, resp. jak mluvčí prostřednictvím své řeči vyvolává u posluchače určitý dojem, které jsou na poli fonetického výzkumu stále více aktuální.

Práce je členěna do osmi oddílů, přičemž po úvodu (který je samostatným oddílem) následují tři oddíly teoretické, dále v samostatných oddílech popis metodologie výzkumu, přehled výsledků, diskuze a závěr (opět v samostatném oddíle). V souladu s oborovými zvyklostmi nechybí abstrakt v českém i anglickém jazyce, přehled klíčových slov, seznam zkratk a odkazy na použitou literaturu.

V úvodu autorka seznamuje čtenáře s cílem práce a krátce představuje témata jednotlivých oddílů. V navazujících teoretických kapitolách se postupně zabývá problematikou percepční odezvy vybraných fonetických charakteristik mluvy ve smyslu úsudku, který si na jejich základě o mluvčím vytváří posluchač, problematikou stereotypů při vnímání osoby mluvčího a představuje také respektovaný psychologický model osobnosti, který následně využívá při přípravě experimentu.

Diskutovaná tematika a výběr studií jsou z hlediska navazující empirické části práce relevantní a pro prezentovaný experiment tak poskytují solidní teoretické zázemí. Autorka prokázala schopnost s odbornou literaturou pracovat a prezentovat poznatky v tematicky koherentních, logicky navazujících celcích. Místy postrádám autorčin vlastní komentář citovaných studií, případně její kritický pohled, kterého by jistě byla schopna, jak ukazuje např. na str. 27 v pasáži věnované představení výzkumu E. Sapira (1927).

Metodika autorčina vlastního výzkumu, shrnutá v pátém oddíle, poskytuje dostatečné množství informací pro případnou replikovatelnost studie, což je v souladu s dnešními konvencemi. V logickém pořadí je zde popsán průběh přípravy a vlastní realizace percepčního experimentu od výběru a úpravy zvukového materiálu, přes tvorbu jednotlivých testových položek a sestavení dotazníku pro respondenty, až po proces vlastního sběru dat. Autorka komentuje některá rozhodnutí, která bylo třeba v průběhu příprav udělat, a věcně je zdůvodňuje.

Šestý oddíl přináší přehlednou a srozumitelnou prezentaci výsledků experimentu. V jeho úvodu autorka nabízí globální pohled na nasbíraná data, přičemž se snaží identifikovat určité obecnější tendence. Následně přechází k podrobnějším analýzám průměrného hodnocení jednotlivých mluvčích posluchači v závislosti na typu podnětu (slovo vs. pseudoslovo), jeho délce (dvě vs. čtyři slabiky) či míře připisovaného povahového rysu (rysy spadající do kategorií *pečlivosti* a *společenské přijatelnosti*, vycházejících z pětifaktorového modelu osobnosti). Dále si všímá vztahu mezi průměrným hodnocením mluvčích respondenty, tedy určitým percepčním dojmem, a (objektivně) přítomným stupněm fonetických redukcí v jejich replikách. Na základě provedení příslušného výpočtu konstatuje, že v daných datech korelace mezi těmito proměnnými nalezena nebyla, což střízlivě komentuje a nabízí možná vysvětlení.

V poměrně obsáhlé diskuzi diplomantka nejprve rekapituluje svá zjištění a následně poctivě zvažuje možné faktory, které mohly výsledky ovlivnit. Kladně hodnotím fakt, že své postřehy vztahuje k poznatkům z teoretické části práce, což přispívá ke koherenci celého textu. Sympatické je i zamyšlení nad možnými omezeními experimentu a konkrétní návrhy řešení.

Jedním z diskutovaných momentů je formulace otázky týkající se přítomnosti povahového rysu *nedbalost* u hodnocených mluvčích. Autorka konstatuje absenci jednoznačného trendu v datech, poukazuje na nejistotu respondentů a jejich tendenci k neurčitému hodnocení ve středu škály, přičemž se zamýšlí nad možným omezením plynoucím z nejasné představy o obsahové náplni pojmu na straně respondentů. Formulace dané otázky v záznamovém archu, který respondenti vyplňovali, zní: „Zdá se vám, že mluvčí má problémy s nedbalostí?“, přičemž všechny ostatní položky jsou uvozeny „Myslíte (si), že...“. Ráda bych se pro účely obhajoby Jany Fischerové zeptala, zda odlišná formulace u této položky sledovala nějaký záměr, případně, mohla-li podle jejího názoru nějakým způsobem ovlivnit data.

Výtku mám k proměnlivé, celkově nižší, jazykové úrovni práce. Místy se objevují nejednoznačné formulace, vyšínutí z větné vazby, chyby v interpunkci, spíše ojediněle také pravopisné chyby (např. na str. 12 „*Výsledky* (ve funkci podmětu, pozn. MČ) ...*ověřili*“) a nesprávné použití zájmena *jeho* na str. 18 (*V jeho studii...*) a 19 (*V jejich dvou experimentech zjišťovali...*).

Závěrem shrnuji, že předkládaná diplomová práce Jany Fischerové je podnětným příspěvkem k výzkumům v dané oblasti a svým obsahem i rozsahem splňuje požadavky kladené na závěrečné práce magisterského studia. Vzhledem k výše uvedeným skutečnostem ji doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnocení **velmi dobře**.

V Praze dne 25.1.2018

.....
Mgr. et Mgr. Martina Černá
Fonetický ústav FF UK